

Mladi in podeželje

Od 19. do 22. oktobra 2005 se je v mestu Vlašim (12.000 prebivalcev, češka regija Osrednja Bohemija) odvijalo mednarodno srečanje "Students for Countryside", na katerem smo prisostvovali predstavniki s Češke, Slovaške, Nemčije, Nizozemske, Avstrije, Irske, Finske in Slovenije. Organizacijsko in vsebinsko zanimivo srečanje o razvoju podeželja je posebno pozornost namenilo delu z njegovimi mlajšimi prebivalci.

Kot je obljubljal že program, je bilo srečanje izvedeno na podlagi načina "Open Space Technology", ki dopušča udeležencem aktivnejše sodelovanje v snovanju tematskih sklopov in njihove vsebine. Tako so dopoldne potekale že vnaprej pripravljene predstavitve programov, projektov, načrtov, dejavnosti raznih nevladnih organizacij iz različnih evropskih držav, popoldne pa so bile izvedene interaktivne skupinske delavnice pod vodstvom izkušenega moderatorja (tematike so se nanašale na dopoldanske predstavitve in so bile izbrane glede na interes poslušalcev).

Omenjenim skupinam je skupno, da imajo zaposlenih nekaj "profesionalcev", strokovnjakov na izbranih področjih

(človeški viri, gopodarstvo, javne finance ipd.). Predvsem pa temeljijo na prostovoljnem delu. Udeleženci so predstavili številne projekte, ki so jih izvajali na podeželju. Poleg samih projektov, ki imajo majhen – lahko bi celo rekli simboličen – pomen, je bil večji poudarek na "stranskih učinkih", ki jih le-ti prinesejo. Ena izmed prioritiet oživljanja podeželja, ki so jo na srečanju večkrat poudarili, je, da je pri vseh projektih potrebno tako ali drugače aktivirati lokalno prebivalstvo - predvsem mlade ljudi, ki predstavljajo prihodnost življenja na podeželju. S tem se doseže večkratni učinek: ljudje na podeželju postanejo aktivni in se s tem, ko v nek projekt vložijo svoje delo, zavedajo večje odgovornosti in povezanosti z lokalnimi problemi ter dediščino. Od strokovnjakov, ki sodelujejo pri izvajanju projektov, pa pridobijo tudi dodatna znanja. Na primer z urejanjem opuščene kolovoza le-ta postane funkcionalen, prijeten na pogled, mladim pa se z aktivnim sodelovanjem (poleg novega praktičnega znanja) krepi pripadnost lokalnemu okolju.

Nevladne organizacije pridobivajo prostovoljce na najrazličnejše načine: preko medijev, interneta, plakatov v supermarketih, zdravniških ordinacijah; na Nizozemskem vodje prostovoljcev prevzamejo nekaj šolskih ur; med katerimi učencem na interaktivne načine pred-

stavijo svoje delo, kar se je izkazalo kot zelo učinkovito. Na Češkem so za pridobitev prostovoljcev za obnovo propadajočih cerkva izvedli potujočo razstavo njihovih slik; razstavo so spremljale interaktivne delavnice (moderna umetnost, ples,...).

Opazila sva, da je v Sloveniji velik del predstavljenih načinov dela, kljub redkim izjemam, precejšnja neznanka. V Sloveniji sicer obstaja program Youth, pobuda Leader pa bo k nam zašla šele prihodnje leto. Tukaj tako precej zastajamo ne le za zahodnoevropskimi državami, ampak tudi s Slovenijo precej bolj primerljivima Češko in Slovaško. Leader+ ima funkcijo nekakšnega "laboratorija", katerega cilj je spodbuditi nastanek in testiranje novih pristopov k integriranemu in trajnostnemu razvoju, ki bo vplival na politiko razvoja podeželja v Evropski skupnosti, jo dokončal in/ali okreplil (več kot konceptu, načinu delovanja, ciljih, prednostnih področjih na http://europa.eu.int/comm/agriculture/rur/leaderplus/index_en.htm).

Na srečanju je bil izpostavljen primer Irske, ki je leta 1989 začela z izvajanjem programa Leader 1, kasneje Leader 2, trenutno pa izvaja Leader + program. Za samo izvedbo programa je zadolžen (pod vladnim nadzorom) poseben oddelek z inšpektoratom, ki ga sestavljajo 4 inšpektorji; vsak izmed njih je odgovoren za okrog 8 lokalnih akcijskih skupin (v nadaljevanju LAS). En LAS na Irskem obsega okoli 8000 prebivalcev (na primer 33 vasi in 4 mesta). Iz vsakega naselja sta izvoljena dva predstavnika, ki se pogovarjata z vodjo LAS, ta pa odloča o (ne)izvajanju projektov. Projekt je lahko investicija, rekonstrukcija, ... predvsem pa je pomebno, da je inovativen. Predlagatelj projekta je lahko skupina ljudi, podjetje, naselje, posameznik. Projekte dokončno odobri odbor; ki ga sestavljajo strokovnjaki za posamezna področja (zaposlovanje, kmetijstvo, mladi, skupnost itn.).

Tipična pokrajinska slika podeželja v osrednjem delu Češke (foto: Primož Škrt, Saška Žohar).

Poudariti je potrebno, da ima pri izvajanju programa Leader + vsaka država svoja pravila. Približno 50 % denarja prispeva lokalna skupnost, ki pa mora najmanj 10 in največ 40 % delež pokriti z delom prostovoljcev (delovna ura prostovoljca je na Irskem vredna 13 EUR). Za izvedbo projekta je običajno na voljo 6 mesecev.

Po najinem mnenju bi bil tak način dela v Sloveniji vsekakor lahko precej uspešen in bi veliko pripomogel k oživiljanju slovenskega podeželja, vendar le pod pogojem, da bi ga izvajali dobro usposobljeni ljudje (geografi?), ki pa bi poleg posredovanja svojega znanja morali znati tudi prepričati in aktivirati lokalno skupnost za sodelovanje.

Zmotno bi bilo prepričanje, da se le Slovenija sooča s težavami pri razvoju podeželja. Tudi na Finskem se ubadajo z zaraščanjem, na Irskem je v zadnjih letih čutili upad števila kmetij, Avstrijce skrbi, kako bo z vodno oskrbo na podeželju, ko bo njihovo državo doletela deliberalizacija vodnih virov, Slovaško muči propad gozdov v Visokih Tatrah, saj so nasadili hitro rastoča, a slabo odporna

drevesa. Poseben primer predstavlja Nizozemska, kjer se aktivisti trudijo ohraniti rastne razmere (na primer vlažnost prsti z regulacijo črpanja vode, kajti sprememba tega bi zahtevala zamenjavo kultur). Zaradi bližine velikih farm je velik problem tudi hitro širjenje bolezni. Zaraščanja ne poznajo – celo čudijo se, kako je to lahko problem?!

Vsem državam so skupne spremembe na podeželju. Na Irskem kmete sicer imenujejo "custodians of countryside" - varuhe podeželja, toda tako kot v drugih državah se zavedejo, da podeželje ni le stvar kmetov – namen vseh prizadevanj je ustvariti živo podeželje za vsakogar. Udeleženci skupinskih interaktivnih delavnic predlagajo večjo diverzitetno kmetijskih dejavnosti, predvsem pa pospeševanje razvoja računalniških podjetij, obrti, turizma na podeželju; poseben vir zaslužka bi pomenilo ukvarjanje z biomaso.

Na srečanju sva se naučila marsikaj novega. Čeprav smo bili geografi v manjšini, meniva, da bi se ravno pri izvajanju tovrstnih in podobnih projektov prav naša izobrazba lahko pokazala več

kot koristna in dobrodošla (čeprav nam najbrž manjka ekonomski vidik izvedbe projektov). Potrebno je namreč kompleksno razumevanje podeželja kot celote in ne le njegovih posameznih sestavin. Tu pa smo geografi vsekakor v prednosti pred ostalimi, končno pa bi to prednost lahko uveljavili tudi v praksi.

Primož Škrt in Saška Žohar

EKSKURZIJE LGD SPOMLADI 2006

ZAHODNA HRVAŠKA ISTRA, 18. marec 2006.

Vodja: Daniel Bogešič, profesor geografije in zgodovine, klasična gimnazija Pazinski kolegij, Pazin.
Tema: Spoznavanje geografskih značilnosti zahodne Istrske obale med Porečem in Puljem.

HRVAŠKO ZAGORJE, 8. april 2006.

Vodja: dr. Milan Ilić, Oddelek za geografijo, Prirodoslovno-matematična fakulteta, Univerza v Zagrebu.

Tema: Spoznavanje Hrvaškega Zagorja z regionalnogeografskega vidika.

ŽUMBERAK,

13. maj 2006.

Vodja: Aleksandar Lukić, Oddelek za geografijo, Prirodoslovno-matematična fakulteta, Univerza v Zagrebu.

Tema: Spoznavanje Žumberaka z regionalnogeografskega vidika.

Več informacij o vsebini in načinu prijave na www.zrc-sazu.si/lgd/dejavnosti.htm in na primoz.pipan@zrc-sazu.si.

Primož Pipan

**Prst kot naravni vir ...
v naslednji številki
Geografskega obzornika.**

Foto: Blaž Repe.